

BIỂN ĐÔNG & HOÀNG SA - TRƯỜNG SA dưới thời Pháp thuộc (1884 - 1945)

Nguyễn Đình Đầu

Năm 1884, Pháp khởi đầu đô hộ toàn quốc Việt Nam. Nhưng Pháp chưa thấu hiểu địa lý lịch sử nước ta. Trên lãnh địa, Pháp đã ký nhượng cho Trung Quốc địa phận mỏ đồng Tự Long - nơi sản xuất nhiều kim loại, đặc biệt đồng phong phú nhất Việt Nam. Còn trên lãnh hải, Pháp cũng lơ là không bảo vệ quyết liệt chủ quyền Hoàng Sa và Trường Sa ngay từ đầu, đúng như Hoàng Xuân Hãn đã viết trong tập san *Sử Địa* số 29-1975: "Thật ra, việc Việt Nam hành xử chủ quyền tại Hoàng Sa và Trường Sa đã quá lâu và liên tục qua nhiều thế kỷ trước khi người Pháp đến đô hộ Việt Nam..."

Chính người Trung Hoa đã lợi dụng tình trạng Việt Nam bị Pháp đô hộ, chính quyền Pháp đã lơ là việc bảo vệ chủ quyền Việt Nam tại Hoàng Sa cũng như tình trạng người Việt bất hòa để mà dần dần lấn chiếm. Chính các nhà báo Pháp như Henri Cucherousset, Alexis Elie Lacombe... vào những năm thập niên ba mươi của thế kỷ XX này đã vạch rõ những sai lầm, âm mưu mờ ám của các Toàn quyền Đông Dương dung túng những xâm phạm chủ quyền của người Trung Hoa ở Hoàng Sa. Chính tạp chí *Eveil Economique de*

l'Indochine trong nhiều số liên tiếp đề cập đến Hoàng Sa, nhất là số 741 (12-6-1932) đã đăng tải bức thư của Toàn quyền Đông Dương Pierre Pasquier gửi cho Tổng trưởng Thuộc địa ở chính quốc. Bức thư này đã tiết lộ sự thực trắng trợn chính quyền Pháp ở Đông Dương khi ấy đã cố ý lặng thinh, không phản ứng trước vụ các tàu của Trung Hoa vào năm 1909 đổ bộ, bắn đại bác, xâm phạm lãnh thổ mà họ biết chắc rõ đã thuộc về Việt Nam từ lâu qua các sử sách hay thực tế. Chính quyền Pháp khi ấy đã nói rằng họ muốn chờ một lúc khác thuận tiện cho người Pháp hơn để lên tiếng và hơn nữa "Hoàng Sa có thể được dùng làm món hàng trao đổi trong các vụ thương lượng về nhượng địa với Trung Hoa". Chính việc tiết lộ bức thư này mà toàn soạn báo *Eveil Economique der l'Indochine* đã bị dự thẩm Bartet ra lệnh khám xét ban đêm để tịch thu tài liệu về Hoàng Sa đã vạch những sai lầm, mờ ám của chính quyền Pháp khi ấy. Cũng trong báo *Eveil Economique l'Indochine*, số 738 (22-5-1932), tr.5-6, ông Alexis Elie Lacombe đã khen mĩa mai rằng Toàn quyền Đông Dương đã khéo ru ngủ được Bộ Thuộc địa Pháp hầu đẹp qua một bên vụ Hoàng

Sa khi Tổng đốc Quảng Châu đã lên tiếng giành chủ quyền Hoàng Sa năm 1907 và đến năm 1909, khi tàu Trung Hoa đã hai lần đến Hoàng Sa vào tháng 4 và tháng 6, trong lần thứ 2 đã cấm cờ Trung Hoa, bắn 21 phát súng, vị lãnh sự Pháp ở Quảng Châu có thư về Pháp báo cáo, nêu sự kiện xâm phạm chủ quyền, nhưng chính quyền Pháp khi ấy lơ đã.

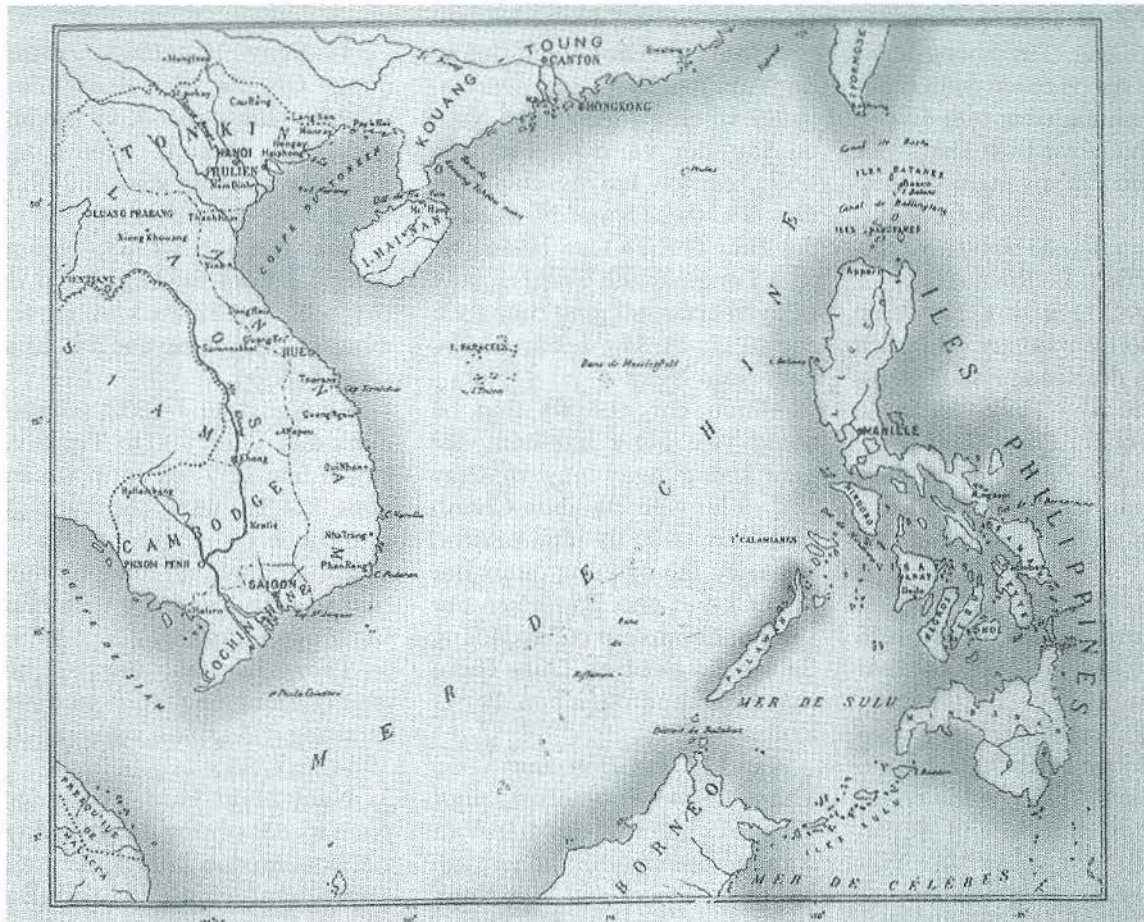
Thấy người Pháp làm ngơ, người Trung Hoa đã làm tới, ngày 30-4-1921, chính quyền địa phương tỉnh Quảng Đông đã ký văn thư số 831 đặt quần đảo Hoàng Sa trực thuộc hành chính vào chính quyền Yahien, Hải Nam. Triều đình Việt Nam khi ấy dù chỉ còn hư vị, nhưng Bình bộ Thượng thư Thân Trọng Huề đã lên tiếng phản đối năm 1925...

Chính những dư luận báo chí tố cáo trên đã khiến chính quyền Pháp phải hành động và do đó mới có sự việc Pháp tổ chức chiếm hữu Trường Sa (Spratly) vào những năm 1933 và thiết lập các cơ sở hải đăng, đài khí tượng, các trại lính, để lính Việt Nam và Pháp bảo vệ Hoàng Sa⁽¹⁾ và Trường Sa.

Pháp bắt đầu vẽ bản đồ Việt Nam theo kỹ thuật khoa học hơn cho đúng kinh tuyến và vĩ tuyến.

Về phần bờ biển - Biển

Bản đồ khu vực Biển Đông và các nước lân cận, trong đó thể hiện rõ quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa.
 Nguồn: P. A. Lepique, *A propos des îles Paracels*. Saigon 1929

Đông - hải đảo, Pháp trao nhiệm vụ cho Sở Thủy văn của Hải quân Pháp (Service hydrographique de la Marine) đo đạc và thực hiện các đồ bản. Những bản đồ này ghi cả độ sâu gần khắp Biển Đông rộng khoảng 1 triệu km². Phải kể đó là một kỳ công. Chúng tôi sưu tầm được khoảng 100 bản đồ cỡ 54 x 75cm và 74 x 104cm vẽ rõ bờ biển, Biển Đông và hải đảo, kể cả Hoàng Sa và Trường Sa, thực hiện từ 1884 đến 1940.

Năm 1885, Nha Thủy văn của Bộ Hải quân Pháp đã thực hiện bản đồ *Archipel des Paracels* (quần đảo Hoàng Sa) theo tư liệu của người Đức (1881-1883) và của người Anh cùng người Pháp gần đây nhất

(D'après les levés allemands 1881-1883 et les travaux anglais et français les plus récents). Bản đồ có kích cỡ 74-104cm.

Bản vẽ gồm cả hai quần đảo: 1) Groupe du Croissant (Nhóm Nguyệt Thiềm) và các đảo, bãi thành viên; 2) Groupe de l'Amphitrite (Nhóm An Vĩnh) và các đảo, bãi thành viên.

Mỗi đảo hoặc bãi đều có vẽ các vòng san hô bao bọc. Giữa tất cả đảo hay bãi đều có ghi đường liên lạc bằng các tuyến đo độ sâu của biển, cốt để tránh bãi cát ngầm có thể làm cho tàu thuyền mắc cạn.

Bản đồ đã thực hiện gần 130 năm qua (1885-2014) vẫn được coi là chính xác. Chỉ cần

dịch tiếng Pháp sang tiếng Việt và ghi tên các đảo - bãi bằng địa danh đã Việt hóa hoặc tên mới đặt là đủ.

Mục này chia làm ba phần: 1) Một số bản đồ Đông Dương vẽ rõ bờ biển và ghi 2 quần đảo Paracel (Hoàng Sa) và Spratly (Trường Sa); 2) Các bản đồ về Biển Đông, các cửa biển và thêm lục địa; 3) Các bản đồ Hoàng Sa - Trường Sa.

1. Bờ biển và những đảo cận duyên

Tiếc rằng những bản đồ nguyên cỡ rất lớn, nay thu lại cho vừa sách khổ A4. Thật khó đọc. Xin thể tình.

Những bản đồ bờ biển và một số đảo cận duyên sẽ được giới thiệu từ Nam ra Bắc, từ

từ Hà Tiên - Phú Quốc ra tới vịnh Hạ Long. Tuy không hoàn toàn liên tục (vì có vài đoạn thiếu bản đồ), nhưng cũng tạm đủ cho ta thấy bờ biển và Biển Đông vừa phong phú vừa mỹ quan tới mức độ nào!

Ngoài 6 bản đồ bờ biển và cửa biển Cần Giờ - Bà Rịa do Nha Địa dư Đông Dương thực hiện, các bản đồ bờ biển và cửa biển khác cùng bản đồ Hoàng Sa - Trường Sa đều do Nha Thủy văn thuộc Bộ Hải quân Pháp thực hiện. Trên mỗi bản đồ ấy đều có phần ghi chú cẩn thận. Chúng tôi xin trích dịch một bản đồ để làm tiêu biểu.

2) Những tư liệu và bản đồ Hoàng Sa - Trường Sa thời Pháp thuộc

Cũng như đối với phần lãnh thổ truyền thống của Việt Nam, Pháp chưa nắm vững được thực tế chủ quyền trên biển đảo, nên đã lúng túng không dứt khoát từ buổi đầu. Pháp chưa khẳng định ngay việc tiếp quản chủ quyền trên biển đảo của nước ta. Thậm chí Pháp còn dè dặt, phải để cho tư nhân, các nhà hàng hải, các nhà kinh tế ngư nghiệp, kể cả các nhà báo, người nghiên cứu,... đi khảo cứu, quan sát vùng biển Hoàng Sa - Trường Sa. Các cơ quan có chức năng vẽ bản đồ, xây hải đăng, đặt đài khí tượng trước, rồi sau Pháp mới nhân danh Việt Nam, khẳng định chính thức bằng công báo về quyền chủ quyền trên phần lãnh hải và Hoàng Sa - Trường Sa đã thuộc Việt Nam ít ra là từ năm 1630.

Sau đây là những biến cố chậm trễ về phương diện thực thi công pháp như vừa trình bày:

Ngày 30-3-1933, vua Bảo Đại ban hành đạo dụ thay đổi qui chế hành chính quần đảo

Hoàng Sa với nội dung như sau:

“Chiếu chỉ các Cù lao Hoàng Sa (Archipel des Iles Paracels) thuộc về chủ quyền nước Nam đã lâu đời và dưới các tiền triều, các cù lao ấy thuộc về địa hạt tỉnh Nam Ngãi, đến đời Đức Thế Tổ Cao Hoàng đế (Gia Long) vẫn để y như cũ là vì nguyên trước sự giao thông với các cù lao ấy đều do các cửa bể tỉnh Nam Ngãi.

Chiếu chỉ nhờ sự tiến bộ trong việc hàng hải nên việc giao thông ngày nay có thay đổi, và lại viên Đại diện Chánh phủ Nam triều ủy phái ra kinh lý các cù lao ấy cùng quan Đại diện Chánh phủ Bảo hộ có tàu rành nên thắp các cù lao Hoàng Sa vào địa hạt tỉnh Thừa Thiên thời được thuận tiện hơn. Dụ: ... Khâm thử”⁽²⁾.

Từ khi ký Hòa ước Giáp Thân (1884, Patenôtre), nước Pháp có nhiệm vụ đại diện Việt Nam để bảo vệ lãnh thổ và lãnh hải thuộc chủ quyền Việt Nam. Về chủ quyền trên đảo Hoàng Sa, thì đạo dụ trên đây đã nói rõ: “Các cù lao Hoàng Sa thuộc về chủ quyền nước Nam đã lâu đời”.

Về quần đảo Trường Sa, Pháp đã nhân danh Việt Nam dứt khoát giải quyết vấn đề chiếm đóng và quản lý các đảo, theo như tuyên bố của *Công báo Cộng hòa Pháp quốc* ngày 26-7-1933 như sau:

“1) Ngày 13-4-1930, hải quân chiếm đóng đảo Spratly (Trường Sa) ở vĩ tuyến bắc 8°39' và kinh tuyến đông 111°55', cùng các đảo nhỏ lệ thuộc.

2) Ngày 7-4-1933, chiếm đóng đảo Caye d'Amboine (An Bang) ở vĩ tuyến bắc 7°52' và kinh tuyến đông 112°55', cùng các đảo nhỏ phụ thuộc.

3) Ngày 10-4-1933, chiếm đóng đảo Itu aba (Ba Bình) ở vĩ tuyến bắc 10°22' và kinh tuyến đông 114°21', cùng các đảo nhỏ

phụ thuộc.

4) Ngày 10-4-1933, chiếm đóng Groupe de deux îles (Nhóm Hai đảo) ở vĩ tuyến bắc 11°29' và kinh tuyến đông 114°21', cùng các đảo nhỏ phụ thuộc.

5) Ngày 11-4-1933, chiếm đóng đảo Loai ta (Loại Ta) ở vĩ tuyến bắc 10°42' và kinh tuyến đông 114°25', cùng các đảo nhỏ phụ thuộc.

6) Ngày 11-4-1933, chiếm đóng đảo Thi Tu (Thị Tứ) ở vĩ tuyến bắc 11°07' và kinh tuyến đông 114°16', cùng các đảo nhỏ phụ thuộc.

Kể từ nay, các đảo và đảo nhỏ trên thuộc chủ quyền của Cộng hòa Pháp.

Thông báo trên đây xóa bỏ những thông báo trước và được in trong *Công báo* ngày 25-7-1933, tr.7794⁽³⁾.

Ngày 21-12-1933, Thống đốc Nam kỳ đặt những đảo trên đây tức là quần đảo Trường Sa dưới quyền hành chính của tỉnh Bà Rịa.

Xin lưu ý là địa danh các quần đảo và hải đảo đa số dùng tiếng Pháp. Đó là điều dễ hiểu, vì là thời Pháp và các hải đảo xa xôi hoặc đảo san hô nhỏ bé cũng như bãi ngầm thì đều đặt tên Pháp do chuyên gia thủy văn Pháp phát hiện. Họ đặt tên mỗi hòn đảo cũng đều có lý do như tên người đo vẽ, hoặc theo hình dáng, hoặc vì lý do nào khác...■

CHÚ THÍCH:

1. Một nhóm giáo sư, sinh viên Đại học Sài Gòn chủ trương, *Sử Địa*. Số 29. Sài Gòn, 1975, tr.3-4. “Hoàng Xuân Hãn: Thử đặt vấn đề Hoàng Sa”.

2. *Nam triều quốc ngữ công báo*, năm 1933, số 6.

3. Võ Long Tê, *Les archipels de Hoàng Sa et de Trường Sa... Sài Gòn*, 1974, tr.153-154.